

РЕЦЕНЗИЯ

От

Проф. д-р Емилия Константинова Ангелова – Петкова

За

Гл. ас.д-р Лора Викторова Мутишева

За заемане на академичната длъжност ДОЦЕНТ по театрознание и театрално изкуство (Сценична реч) обявен от НАТФИЗ „Кр. Сарафов“

Гл. ас. Д-р Лора Мутишева е преподавател по правоговор, техника на говора, словесно действие и Публична реч в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ към катедра „Сценична реч“.

Завършва Театралната академия, специалност „Актьорско майсторство за драматичен театър“ през 2005 г. – бакалавър. През 2008 г. защитава Магистратура по „Маркетинг“ в Икономическия институт към БАН и ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“. През 2015 придобива научна и образователна степен „Доктор“ по театрознание и театрално изкуство с дисертационен труд „ГЛАСОВО-ГОВОРНАТА ХАРАКТЕРИСТИКА В СЪВРЕМЕННИЯ ПОДХОД ПРИ ИЗГРАЖДАНЕ НА СЦЕНИЧНИЯ ОБРАЗ“.

От 2009 г. е преподавател в НАТФИЗ, а от 2010 г. е актриса в театър „София“ (като преди това, след завършването на Академията е играла в театър „Гео Милев“, Стара Загора.

През целия този период, тя успешно съчетава педагогическата си кариера с актьорската. Тази симбиоза се оказва изключително „работеща формула“, тъй като Мутишева използва практическите си умения, придобити в театъра, в изграждането си като педагог по сценична реч.

В своята работа тя акцентира върху РОЛЯТА НА СЛОВЕСНОТО ДЕЙСТВИЕ В ГЛАСОВО-ГОВОРНАТА ПОДГОТОВКА, като основен фактор за изграждане на сценичния образ. Това именно дава насока в нейните изследвания и анализи, които определят по-късно и темата на докторската ѝ дисертация „Гласово-говорната характеристика в съвременния подход при изграждане на сценичния образ“, която успешно защитава през 2015 г. Това е и нейният старт към научното осмисляне на педагогическите усилия, довели до още по-зрелия период – написването на книгата „СЛОВЕСНО ДЕЙСТВИЕ В ДЕЙСТВИЕ“, с който труд гл.ас. д-р Лора Мутишева кандидатства в обявения от НАТФИЗ конкурс за доцент.

Мотивите за написването на тази книга, откривам в главата „ВМЕСТО ЗАКЛЮЧЕНИЕ“. Там, авторката много аргументирано обяснява тревогата си от факта, че „с всички технологични възможности, които стават все по-атраaktivни изразни средства в театъра, актьорът, живият актьор остава все по-сам!“ (стр. 143). Като че ли вниманието на режисьора е насочено повече към нововъведенията и актьора все по-често се явява като един от „компонентите“ в спектакъла, но не и задължително НАЙ-ВАЖНИЯТ.

Като действаща актриса , от една страна, тя осъзнава, че от актьора се очаква сам да знае пътя , механиката, средствата за постигане търсеното въздействие (114). От друга страна, като педагог осъзнава отговорността, че е един от факторите в обучението на младите актьори. За това се опитва да внуши респект към професията и да разкрие пътя на професионалното съзряване на студента като се опира на своя сценичен опит и се стреми да прилага възможно най-ефективната система за усъвършенстване и поддържане на психофизическата издръжливост, на задължителните актьорски техники, без които актьорската професия е немислима, особено през призмата на СЛОВЕСНОТО ДЕЙСТВИЕ.

Това, според мен е и основния мотив, провокирал Мутишева да напише книгата „СЛОВЕСНО ДЕЙСТВИЕ В ДЕЙСТВИЕ“.

Тази книга бих нарекла „ПЪТЕВОДИТЕЛ В ТЕАТРАЛНАТА ПРОФЕСИЯ“. Тя определено събужда любопитството на читателя, като в същото време е и много полезна за младите актьори, тъй като авторката проследява целия път, през който преминава актьора от разпределението на ролята до премиерата. Тя разяснява значимостта на всеки един етап, на всеки елемент от репетиционния процес. Мутишева доказва колко е важен всеки един детайл по пътя на изграждането на сценичния образ. В книгата си обръща внимание на един, бих казала, пренебрегван факт – колко всички компоненти около раждането и съществуването на един спектакъл са **ВЗАИМНО СВЪРЗАНИ И ЗАВИСЕЩИ ЕДИН ОТ ДРУГ!** И колко голяма роля играят при провеждането на СЛОВЕСНОТО ДЕЙСТВИЕ. Това, според мен е един от съществените приноси моменти в книгата, където авторката компетентно и изключително прецизно проследява всяка стъпка, всеки детайл, имащ отношение към творческия процес. Тя дори не пропуска ролята на костюма (по-конкретно корсета), който също влияе на словесното действие.

За първи път се срещам с подобен текст, свързан със сценичната реч, а това събуди моя интерес към труда, но още повече ме впечатли гледната точка на авторката, чрез която доказва, че „Всички въпроси и проблеми на словесното действие произтичат от връзката му с останалите компоненти на спектакъла (8 стр.!).

Книгата провокира и към задаване на редица въпроси! Например: Доколко тези „подробности“ са необходими?... все пак, има режисьор, който

ръководи процеса... Но...продължавайки да чета, разбирам, че привлекателността на труда идва именно от оригиналния стил на изложението (което според мен е една сполучлива находка), а именно – директното обръщение към читателя. Т.е. тя разговаря с него и това скъсява дистанцията между автор и читател, без да се принизяват професионалните качества на труда. По този начин читателят, който е изкушен от актьорската професия или студентът по актьорско майсторство се доближава до спецификата и тънкостите в овладяването на техническите актьорски умения и изисквания при изграждане на сценичния образ.

Това е труд, написан със забележително самочувствие! Може би някой ще се запита „Има ли право , сравнително млада актриса и педагог, да е толкова категорична в съветите, които два?“ ... бих казала... Защо не?!...В книгата, всъщност, авторката описва своя опит, споделя своите практики (тя е вече 14 години на сцена). По-важното в случая е, че тя като педагог по сценично слово е имала смелостта да изложи своите виждания, своята гледна точка за словесното действие и изграждането на сценичен образ, на базата на своя опит и то по един оригинален начин. Това е , според мен, обяснението за самочувствието на авторката, да сътвори този своеобразен ТЕАТРАЛЕН ПЪТЕВОДИТЕЛ.

Чрез тази книга, тя се стреми да внуши на актьора необходимостта от това сам да изгради техники и умения, чрез които да провокира творческата си енергия и въображение, , съобразно своите индивидуални потребности, т.е. да си изгради система за поддържане на гласово-говорните умения, намиране на точните изразни средства при изграждане на словесната и движенческа партитура (24 стр.).

Всичко това води до извода, че книгата би могла да се възприема и като своеобразен „самоучител“, тъй като в нея ще намерим много ценни практически съвети. Например: при заучаване на текст тя съветва: „Когато за първи път учите текст, не използвайте думата „запаметявам“... тя предполага фотографско възприемане на текста – говорната реч става механична, лишена от чувство ... или „Не шепнете при учене на текста...Не вземайте никакви решения за това, КАК да бъдат изречени думите! Открийте КАКВО и ЗАЩО казвате...(33 стр.)и т.н.

Авторката като че ли не е пропуснала нито един от компонентите , оказващи влияние върху осъществяването на словесното действие.

Подчертава ролята на репетиционния процес, на отделните компоненти като например – костюма, реквизита, перуката, осветлението, които пряко или косвено оказват своето влияние върху самочувствието и поведението на актьора, а от там и на говора. Специално място тя отделя, например, на „Словесното действие и пространството“, „словесното действие в действие“ – включващо периода около премиерата, съпътстван от неизбежната „сценична треска“, не пропуска да отбележи и периодите на възстановяващите репетиции, дубльорството, словесно действие и мултимедия, работа с микрофон и т.н.

В книгата е отделено място и върху съществени проблеми, пред които се изправя актьора, не само по време на репетиция на конкретен спектакъл, но и през цялата си творческа кариера. Тя обръща внимание на множество фактори, които водят до несигурност и съмнения и до колко актьорът е готов за среща с публиката, което е и една от съществените стресови ситуации.

Именно тези неудобство, пише тя, водят до „сценична треска“, до дискомфорт и затова, съветва, че спасението е „да действате по задачите си...“ (стр.79).

Гл. ас Мутишева не пропуска да отдели специално внимание върху ГЛАСА, като едно от най-важните изразни средства на актьора. Тя предлага ценни професионални съвети за съхраняване на гласа, подложен на редица словесни предизвикателства и странични въздействия като умора, болест, тютюнопушене и др.

Педагогическата дейност на Мутишева се реализира в много посоки. За нейният професионализъм може да съдим и по подбора на художествените текстове върху които работи със студентите по сценична реч. Тя избира произведения с висока художествена стойност, като по този начин възпитава ВКУС у студентите от една страна, а от друга им дава възможност да се запознаят с образци от висока класа от българската и световна литература, например – поезията на Франсоа Фийон, Овидий „Метаморфози“, Е.Е. Шмит, Омир, К. Павлов, Г. Господинов и т.н. Тя е реализирала редица поетични композиции и постановки с класовете на проф. Пл. Марков, проф. Ив. Христов, проф. Р. Рачев, проф. Ат. Атанасов... Участва активно и като говорен педагог в подготовката на много спектакли.

Редица от осъществените поетични спектакли са удостоени с престижни награди като: „Майсторска словесна изразност“ 2017 за участие

на МСТФ „Данаил Чирпански“, Специална награда на международното жури на 36 Международен фестивал, ВГИК 2016 г. за спектакъла „Бай Балчо споменува“ и др.

Дейността на гл. ас. Лора Мутишева като говорен педагог се осъществява не само в рамките на НАТФИЗ. Тя провежда редица майсторски класове през 2017, 2018 и 2019 г. в УСК 2на ВСУ „Черноризец Храбър“ в областта на специалността „Публична реч“, която Мутишева преподава в магистърска програма при НАТФИЗ. Темите на проведените майсторски класове са:

1. „Изкуството на публичната реч“, 2017 г.
2. „Изкуството на комуникацията“, 2018 г.
3. „Изкуството на комуникацията“, 2019 г. – Факултет „Международна икономика и администрация“, ВСУ „Черноризец Храбър“, Поморие.

Тя защитава своята професионална квалификация и чрез публикации и авторитетни специализирани издания:

1. „Езикът в театъра на 20 век“, сп. Театър, 2015 г.
2. Дуалистични подходи към вокалния тренинг през 20 век“ – Годишник НАТФИЗ „Кр. Сарафов“, 2015 г.

Съзнателно отбелязвам педагогическите дейности на кандидатката като с това, искам да подчертая активното ѝ участие в живота и проблемите на катедра „Сценична реч“ при НАТФИЗ!

Разбира се, най-голямо внимание заслужава да се отдели на издадената през 2019 г. книга, на която отделих сериозно място в началото на рецензията, защото това е и основния материал, с който Мутишева участва в конкурса за ДОЦЕНТ. Именно чрез нея тя се доказва като педагог, заслужаващ шанс за развитие! Авторката много неусетно и увлекателно ни въвежда в кухнята на създаването на един театрален продукт – през етапите, през които актьорът преминава, за да изгради своя сценичен образ.

В книгата могат да бъдат открити множество приносни моменти. Под привидно „колегиални“ съвети, тя обръща внимание на изключително важни детайли, които актьорът често не забелязва или смята за маловажни.

1. В своя труд авторката доказва, че за изграждането на цялостен спектакъл всички детайли и сценични компоненти са взаимно свързани

и всички те са от значение при изграждането на словесното действие, т.е. всички ТЕ по своему са в действие!

2. Тази книга е необходима за младия актьор, тъй като му дава възможност да осмисли, да преодолее с лекота ПРЕХОДА от наученото в театралната академия и реализацията му в театралната практика, на театрална сцена!
3. Пред нас е един ценен и увлекателен пътеводител в дебрите на театралното изкуство
4. Мутишева насочва вниманието и към един много съществен проблем – **ОТСЪСТВИЕТО НА ГОВОРЕН ПЕДАГОГ ИЛИ КОНСУЛТАНТ**, който да работи с актьорите в осъществяването на словесното действие! Това е една пренебрегвана дейност, но от която съвременния театър сериозно се нуждае, като се има предвид все по засилващото се небрежно отношение към говорната техника на актьора, разчитащ все по-често на модерните технически средства – микрофон, плейбек и др. Ето защо този факт, намерил място в книгата на Мутишева, смятам за съществен принос.

Към книгата има приложена анкета, проведена с актьори, която е своеобразно огледало на проблемите изследвани от нея, отнасящи се към **СЛОВЕСНОТО ДЕЙСТВИЕ**. В отговорите на анкетиранияте доминират проблеми, свързани със сценичното самочувствие на актьорите, произтичащи от наличието на сценично напрежение, проблеми с гласа, дишането, преодоляване на сценичното пространство т.н.

Резултатите от анкетата всъщност са потвърждение на необходимостта от появата на книга като тази на Лора Мутишева „**СЛОВЕСНОТО ДЕЙСТВИЕ В ДЕЙСТВИЕ**“!

Заклучение:

Обнадеждаващо е, когато в дадена област, в случая театралното изкуство, има творци, които се вълнуват от проблемите, възникващи в творческия процес при създаване на един спектакъл. Още по-радостно е, когато тези творци компетентно и с голяма доза отговорност, посвещават творческата си енергия за откриване на проблемите в дадена област, полагат усилия да ги формулират и да посочат пътя за тяхното отстраняване! Такъв творец е и гл.ас. д-р Лора Мутишева, която в сполучливото съчетание на действаща актриса и педагог по Сценична реч,

прави всичко възможно да е полезна на каузата, на която се е посветила – ТЕАТЪРА!

Това ме мотивира да подкрепя без колебание кандидатурата ѝ в обявения от НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ конкурс за ДОЦЕНТ по Сценична реч!

Гласувам „ДА“ !

Проф. д-р ЕМИЛИЯ АНГЕЛОВА - ПЕТКОВА